

COBORÎN ÎN OS ÎNCEAFĂR BLAND
CALNECAND PE O RAZĂ
PARVINDEN CASAȘI ÎN GÂND

V
C
E
A
E
A
R
V

192

SUMARUL:

La Lună (poesie)	<i>Duiliu Zamfirescu.</i>	Cîntec	<i>Ion Cîdru.</i>
Rolul monografiilor în studiile istorice	<i>Vasile Pîrvan.</i>	Sbucium (poesie)	<i>Emil Sabo.</i>
Gruea la însurat (baladă populară)	<i>Enea Hodoș.</i>	În luncă (trad. de Horia Petra-Petrescu)	<i>Carmen Sylva.</i>
Solia (poesie)	<i>Victor Bontescu.</i>	Din Atena	<i>George Murnu.</i>
Revederea (schiță)	<i>I. A. Basarabescu.</i>	Foi răzlețe (I. Ciocîrlan)	<i>T.</i>
Căruț și căruță (filologie)	<i>Dr. Sextil Pușcariu.</i>	Cronică și notițe. — Cărți și reviste. — Posta redacției.	

ABONAMENT:

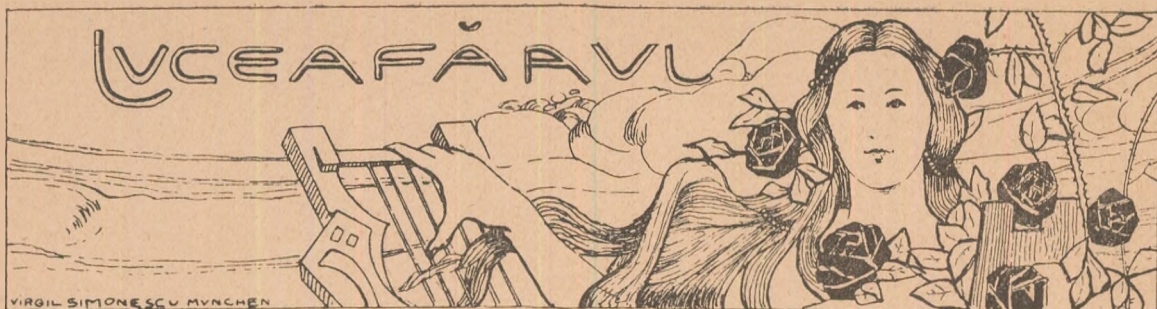
Abonamentul se plătește înainte! Pe un an : 12 cor. ; pe $\frac{1}{2}$ an : 6 cor. Pentru învățători, preoți săraci și studenți, : numai pe un an : 7 cor. În România : un an : 16 lei ; $\frac{1}{2}$ an : 8 lei. Pentru preoți învățători și studenții din România, numai pe un an 12 lei. Un număr 50 bani, în România : 65 bani.

On. restanțierii pe anul 1902, 1903 și 1904. sînt rugați a ne trimite abonamentul.

On. abonenții sînt rugați a ne comunica adresa exactă și completă pe verso ouponului dela mandatul poștal, împreună cu numărul de expediție de pe adresă.

Autorii, cari voesc să li se anunțe apariția publicațiunilor, sînt rugați a ne trimite cîte un exemplar. Rugăm în deosebii pe autorii din România.

Ilustrația de pe coperta acestui număr, e aceia cu care și-a început „Luceafărul“ apariția. O reproducem de dragul amintirii.

La Lună.

În limpede miros de tei,
Plutește luna prin grădină,
Purtînd în înșelesul ei
Că parcă-î vie și suspină.

Eu nu pot ști de unde vii
Atît de singură în vrere,
De pari născută pe pustii
Din dor și din nemîngăere;

Și nu pot ști prin ce te legi
De soarta noastră muritoare,
De pari că toate le 'nșelegi,
De toate suferi și te doare.

Cînd zorile te-alungă, vara,
Peste cîmpiele de aur,
Înveștîmintîndu-te în para
Mistuitoarelui Balaur,

Tu pari icoana străvezie
A unui suflet de Vestală
Ce-ar rătăci prin poezie
Și Auroră Boreală-

Și, vis din începutul vieții
Entirxiat acum pe cale,
Tu pieri în faptul dimineții
Pe arcul bolșii ideale.

Roma, 1903.

Duiliă Zamfirescu.

ROLUL MONOGRAFIILOR ÎN STUDIILE ISTORICE.

«Istoria nu este o știință ușoară; obiectul pe care-l studiază e nesfârșit de complex; o societate omenească e un corp, a cărui armonie și unitate nu se poate prinde decît cu condițiunea de a fi examinat succesiv și foarte de aproape fie-care dintre organele care îl compun și cari îi formează viața. O îndelungată și scrupuloasă observațiune a amănuntelor este decît singura cale care să poată conduce la vre-o vedere de total (generală). Pentru o zi de sintesă trebuie să ai de analiză. În cercetări cari reclamă totdeodată atîta răbdare și atîta silință, atîta prudență și atîta îndrăzneală, puțințele de greșală sînt nenumărate și nimenea nu se poate lăuda că scapă de ele».

(Fustel de Coulanges — *Histoire des Institutions Politiques de l'ancienne France* — Première partie, Paris, 1875, Introduction, p. 4).

Rostul și cel de pe urmă scop al Istoriei e restabilirea adevărului în ce privește faptele omenestî din cele mai vechi timpuri și pînă azi. E o știință de reconstituire a celor ce au perit ca organisme vii și dela care nu ne-au rămas decît resturi ori mărturi, pe basa cărora să putem induce la adevărata lor ființă. O carte de istorie, decît va fi înainte de toate o încercare de a reface cu ajutorul celor rămase dela bătrîni, viața și faptele lor.

În felul de a scrie istoria se deosebesc însă, dela început, două direcții: una, care se restrînge la părți foarte mici din studiul trecutului, pentru a le clarifica în toate amănuntele lor; cea-laltă, tratînd părți mai întinse din istoria omenirii și căutînd mai mult decît aflarea exactă a faptelor în amănuntele lor, judecata acelor fapte, care au avut un rol mai însemnat în dezvoltarea civilizației. Ambele tind la aflarea adevărului și sînt deopotrivă de necesare. Dar, dela una la alta e o scară așa zicînd genetică, pe care acel ce se destină studiilor istorice trebuie neapărat să se urce, de vrea să înceapă lucrul așa precum logica lui o cere. Pentru stabilirea adevărurilor de un ordin mai general, evident, e nevoie de adevăruri speciale, cari să poată servi oare-cum drept premise particulare pentru conclusia ce va trebui să reiasă ca judecată generală de istorie universală sau de filosofie a istoriei.

Primul fel de a face istorie, e acela al monografiilor istorice; al doilea e al istoriilor propriu

zise. Care e deosebirea dintre o monografie și un studiu mai general, e ușor de văzut. La cea dintîi metoda logică aplicată, e *analisa*, e desfacerea subiectului în cele mai mici amănunte ale lui, care cer a fi clarificate, căci aici, tocmai amănuntele sînt acele ce fac însemnătatea și trăsura caracteristică a scrierii; la cel de al doilea însă, dimpotrivă: din suma de rezultate căpătate prin monografiile istorice care au lămurit în totul faptele, se caută, *sintetisîndu-se* datele aflate, să se explice rostul lor în mersul general al țării sau părții din omenire a căreia istorie se scrie.

E de sigur și în monografiile istorice o parte de sintesă, căci și monografia conduce la judecări și rezultate mai mult ori mai puțin generale; și iarăși, în studiile de istorie generală e o parte de analiză fără de care nu s'ar putea bine despărți diferitele serii de fapte în felurile cerute de dezvoltarea acelor studii: dar, rămîne bine stabilit că metoda caracteristică, proprie monografiei istorice e analiza, pe cînd metoda proprie istoriei generale e sintesa. Cînd trecem apoi la filosofia istoriei atuncî partea de sintesă devine covîrșitoare, de oare-ce atuncî faptele prin ele însele nu mai presintă nici un interes iar analiza lor ar fi de prisos.

Pentru dobîndirea adevărurilor istorice de ordin special ori general, e nevoie însă de metodă. Metoda istorică e absolut trebuitoare tuturor celor ce se ocupă cu această ramură a științei despre omenire, dela culegătorul de documente și pînă la filosoful istoriei. Și e un lucru necontestabil că, precum în toate celelalte ramuri de activitate științifică, și în cea istorică, trebuie, mai înainte de ori-ce, cîștigată metoda de lucru. Pentru aceasta la toate Universitățile din lume, cari au pretenția de a da și oameni de știință, numeroase cursuri practice, ori *seminarii*, supt direcția profesorilor respectivi sînt înființate pentru darea unei bune metode de lucru viitorilor muncitori pe terenul specialității științifice din care seminariul face parte.

Dar metoda nu se cîștigă și nu se poate cîștiga în studiile istorice decît prin monografii. Aici numai se poate vedea rostul documentelo

și învăța a cunoaște valoarea lor. Aici numai se pot întîlni toate greutățile de care se lovește cine-va în găsirea adevărului istoric și aici numai, se pot cîștiga: claritatea în expunerea faptelor și rigurositatea în tragerea concluziilor. Și dacă cel dintîi și mai mare folos al monografiilor istorice e cîștigarea metodei, să trecem atunci la arătarea diferitelor părți ale metodologiei istorice și să vedem acolo rolul monografiilor, ce ni l-am propus încă dela început a-l arăta.¹

* * *

Patru părți cuprinde Metodologia istorică: *știința isvoarelor* --- *Heuristica* cum o numește Bernheim, *critica* lor, *înțelegerea* lor și *prezentarea* rezultatelor căpătate.

Să vedem pe fie-care din aceste părți în mersul unei monografii istorice.

Pentru tratarea unui subiect de istorie națională sau universală e mai întii nevoie să știi unde să cauți datele de care ai nevoie: trebuie să știi depozitele și colecțiile de isvoare la care să te adresezi și în aceiași vreme bibliografia generală a subiectului. Că pe lîngă aceasta vei mai avea nevoie și de alte cunoștințe ajutătoare e incontestabil, dar punctul de plecare al Euristicii e cunoștința isvoarelor ca *împărțire* și ca *origine*.

Critica lor e de sigur cea mai grea parte a metodologiei istorice. E o critică externă și alta internă. Cea dintîi se va ocupa cu verificarea și autenticitatea documentelor cercetînd dacă nu-s false ori cu interpretațiunii sau dacă n'au greșeli, iar în al doilea rînd cu determinarea

¹ Cel mai bun manual de metodologie istorică existent azi, se pare că e *Lehrbuch der historischen Methode* al drului Ernst Bernheim apărut la 1889, iar într'o a ediție revăzută la 1894 în Leipzig și în sfîrșit acum de curînd apărut într'o nouă ediție, în care toată bibliografia a fost pusă în curent cu noile scrieri, iar cuprinsul a fost îmbogățit cu noile păreri ale istoricilor, date la lumină dela 1894 încoace: *Lehrbuch der historischen Methode und der Geschichtsphilosophie. Mit Nachweis der wichtigsten Quellen und Hilfsmittel zum Studium der Geschichte* von Ernst Bernheim, Professor der Geschichte an der Universität zu Greifswald. Dritte und vierte, völlig neu bearbeitete und vermehrte Auflage. Leipzig. Verlag von Drucker & Humblott, 1903. După această carte ne vom conduce și noi în cele ce vor urma cu privire la părțile metodologiei.

externă a acelor isvoare, întru cît privește data și locul cînd și unde au fost date, autorul și părțile isvorului, analiza lui, adică. Critica internă va trebui să definească caracterul isvoarelor pentru a vedea din ce categorie fac parte și a le studia ca atare. Alt-fel de pildă vom utiliza o inscripție mormîntală pusă cu intențiune spre lauda răposatului, alt-fel un document rămas dela dînsul fără ca el să fi voit aceasta, alt-fel o cronică ce represintă tradiția scrisă, alt-fel o legendă sau o poezie populară ce represintă tradiția orală, alt-fel în sfîrșit un chip zugrăvit sau cîoplit rămas dela bătrîni. Iar faptul dacă autorul documentului a fost un umil diiac, ori un mare logofăt, un episcop sau mitropolit, sau un voevod, un om de o inteligență superioară ori numai un mediocru, va cîntări iarăși destul în cumpăna criticii istorice pentru a fi avut în seamă la judecarea isvorului documental. În fine locul și timpul unde și cînd a luat naștere monumentul ce ne slujește nouă azi drept isvor istoric va fi încă un prilej de critică a lui și de conchidere în bine sau în rău asupra valorii lui istorice. Judecata acestei valori va trebui să se razime deci, pe lîngă rațiunile înșirate mai sus, încă pe alte considerațiuni de o tot atît de mare importanță însă într'o altă ordine de idei. E lucru hotărît că prin datele aduse de documente, prin mărturiile lor ele se completează ori se îndreptează. Dar tocmai acest control reciproc între documente de aceiași specie nu poate avea loc decît la lucrările cu un cadru restrîns, la monografiile istorice. Vom găsi fapte întărite ca așa precum ne sînt date de un document prin mărturiile identice ale altora din aceeași familie: aici critica istorică va veni decît numai să constate exactitatea. Vor fi apoi fapte numai odată mărturisite de isvoare, dar care, în mod indirect, vor fi afirmate ori negate de alte mărturii: aici critica va trebui să intervină activ cercetînd dacă știrile afirmative ori contrazicătoare merită ele însele la rîndul lor luarea în seamă. Și vor mai fi și mărturii care se vor contrazice reciproc. Aici perspicacitatea metodei istorice va consta în întrebuintărea euristicii și criticei externe căutînd ca din dedalul știrilor ce se contrazice, să scoată, de se poate, pe cea adevărată, iar de nu să-și știe justifica respingerea tuturor. Evident apoi, că în aprecierea

izvoarelor istorice o însemnată parte de bun simț va fi neapărată.

Odată făcută critica izvoarelor, va trebui să ne gândim la orînduirea, tot critică, a materialului adunat. Această așezare se va putea face, fie după timp și loc, fie după cuprins. În orî-ce cas în strîngerea lui, va trebui să ne folosim de metoda *regestelor*, adică a resumatelor de documente, așa făcute încît în cele cîte-va rînduri caracteristice citate orî prescurtate din original să dea toată esența lui istorică.

A treia parte a metodologiei e *înțelegerea* izvoarelor. Aceasta (*die Auffassung*), la rîndul ei cuprinde mai multe trepte metodice. Cea dintîi e *interpretarea* propriu zisă, a resturilor istorice sau a tradițiunei, din punctul de vedere al limbii, al caracterului lui, al timpului și locului nașterii și al individualității autorului. Tot aici trebuie pusă și ferirea de o interpretare defec-tuoasă din vre-unul din punctele de vedere înșirate. Precum s'a văzut apoi și mai sus la interpretarea mărturiilor istorice ne pot ajuta ele inele prin interpretările reciproce care nu lipsesc nici odată atunci cînd un subiect e tratat în toate amănunțimile sale.

Ar veni pe urmă *combinația* datelor, după loc și timp, sau după cuprins, *reproducerea și fantasia și înțelegerea condițiunilor generale*. «Din «elementele materiale pregătite de critica izvoarelor» istoricul trebuie să alcătuiască în lumea ideilor un întreg bine organizat, armonios, care să corespundă cît se poate mai deplin cu ce a fost odinioară în lumea faptelor».¹ «Un popor apare pe scena istoriei cu o sumă de însușiri speciale, cari formează caracterul său primitiv și oare-cum punctul său de plecare. Sub influența agenților naturali, etnici, sociali, economic, culturali, contrarii sau favorabili, aceste însușiri primordiale se acuză mai tare sau slă-besc, primesc alimente noi cari le dau o coloritură deosebită, dobîndesc noi energii sau pierd din vigoarea lor primitivă, se abat din direcția lor inițială, în scurt, se modifică. Acești agenți naturali, etnici, sociali, politici, economici, culturali, cari ajută sau contracarează viața istorică a unui popor, au direcția și iuțeala lor, se

anemiază sau sporesc, pînă cînd dispar fără urmă sau se întrupează cu maiestrosul curent ce le slujește drept rezervoriu comun. Ast-fel dintr'o epocă într'alta, fisionomia unui popor se schimbă, *personalitatea și momentul său variază*».²

Sînt condițiunii fizice și condițiunii psihice cari trebuiesc avute în vedere la înțelegerea deplină a izvoarelor istorice din care se va desface viața. Psihice, individual sau social: precum indivizii sau masele, societățile au luat parte la făptuirea isprăvilor de cari ne vorbesc izvoarele. Dar pe lîngă condițiunile fizice și psihice intervin și cele culturale spre a explica mersul într'un sens sau altul al faptelor istorice.

În sfîrșit o a cincea treaptă a *înțelegerii* în metodologia istoriei ar fi *filosofia* ei. Pînă acolo însă puțin se ridică, iar monografiile istorice dacă ne dau puțința de a cîștiga deprinderea în aprecierea și înțelegerea materialului brut ce e isvorul istoric, apoi pentru filosofia istoriei, nu ne-ar putea da decît pilde singuratece, care evident, ca atare nu se pot servi la mare lucru ci numai în compararea dintre mai multe din acele pilde date de monografiile speciale.

Ultima parte a metodologiei istorice e *pre-sentarea* rezultatelor obținute. Aici partea artistică a istoriei se arată în toată deplinătatea ei și atîta de covîrșitoare e cîte odată încît acelora ce nu-s deprinși cu studiile și cercetările li se pare că istoria e o artă și nu o știință. Și sînt destui cari să susțină acest lucru. Toți acei însă cari, cît de puțin au fost inițiați în metoda istorică nouă, ce, precum văzurăm, e strict științifică atît în procedeele ei cît și în rezultatele ei. Nimeni, de sigur nu va contesta că «istoria nu este numai o știință, ci și o artă». Căci, «dacă ea are drept instrument critica prudentă și generalizația circumspectă, ea are ca facultate indispensabilă imaginația creatoare; inducțiile ei trebuie să fie tot așa de vii ca ale poetului. Prin aceste două operații de un ordin cu totul superior, istoria scurtează distanța ce ne desparte de trecut, ni-l face present, ne pune în societatea unui mare bărbat sau pe o înălțime de unde, așezați d'asupra celor-lalți oameni, privim

¹ N. Iorga — *Istoria literaturii romîne în secolul al XVIII-lea* — București, «Minerva» 1901. Vol I, p. 1.

² Anghel Demetrescu — *Recensiune asupra Domniei lui Cuza Vodă de A. D. Xenopol* în «Convorbiri Literare» pe 1903, p. 655—6.

desfășurându-se înaintea noastră cortegiul evenimentelor, vedem în carne și oase pe oamenii trecutului, care pentru cei mai mulți sînt niște nume vage sau niște abstracțiuni ce sună a sec, descoperim motivele de cari s'au condus în acțiunea lor publică și sîntem în stare să pronunțăm o judecată asupra caracterului lor». «Istoricii cei mari au arătat că dacă descompunem un caracter omenesc, civilizația unui secol sau a unui popor, în scurt organismul unui grup natural de evenimente omenești, găsim că toate părțile se țin între dinsele. Dar pentru aceasta se cere ca istoricul să fie și psiholog».¹

Lucrul pe care trebuie să-l urmărească istoricul e legătura dintre fapte, «mișcarea progresivă a faptelor către un desnodămînt necesar», așa ca din expunerea lui relațiunile dintre întîmplări să reiasă cît de cît, spre explicarea, cel puțin în parte, a rostului acelor întîmplări.

* * *

Ast-fel deci pentru cîștigarea metodei istorice fără de care nu se poate face nici un pas mai departe în studiul celor ce au fost, monografiile istorice sunt de un netăgăduit folos.

Dar dacă dintr'un anume punct de vedere, acela al educației istorice, monografiile ne sunt de cea mai mare nevoie din punct de vedere al însă-și cunoștințelor istorice ele sunt încă mai trebuincioase. Pe baza lor să va alcătui, precum s'a alcătuit în trecut alte doctrine ori științe, așa și la noi istoria noastră națională. Dar Anghel Demetrescu n'are dreptate cînd spune că mai avem încă mult de așteptat până ce să avem o istorie completă, o expunere de total a faptelor istorice despre noi, căci avem istorici cari s'o facă și ea e deja făcută și încurînd va apărea.

Din bogăția nesfîrșită de fapte, cari formează esența vieții trecute, prin cercetările monografice aducem înaintea ochilor minunați ai celor ce trăiesc azi, părți rupte de-a-dreptul din acea viață, care s'a cristalizat pe veci în monumentele rămase dela strămoșii noștri. Și nu e readucerea rămășițelor lor în forme, ci e reînvierea lor strălucitoare într'o viață idealizată din care partea de amănunte zilnice — prozaice — a dispărut, rămînînd numai partea de acțiune,

de simțire și de înțelepciune împodobită cu haïnele de sărbătoare ce i-lea pregătit istoricul modern, spre instruirea contiporanilor sei, și redășeptarea pioasă a vremilor trecute.

Din marmura cioplită a menografiilor istorice se va ridica monumentul istoriei generale, de judecată și înțelepciune neamului, precum fără de petrele frumos săpate nu s'ar fi putut nici odată zidi templele vechilor Greci, nici săpa divinitele chipuri ale oamenilor-dumnezei adorați de dînșii, tot așa fără luminile aduse de monografiile istorice, nici odată istoricii culturali ori politici ori economici ori alt-fel, sau filosofii istoriei nu vor putea face un pas mai departe în stabilirea încheierilor lor generale.

* * *

Ar mai rămînea acum un lucru de desbătut, singurul care ar mai putea avea rost în studiarea rolului monografiilor istorice: anume dacă ne folosesc la cîștigarea artei de a scrie și puțința de a înțelege mai adînc lucrurile, răspunsul va fi scurt. Întru atîta, întru cît acestea se pot cîștiga, ele folosesc, și încă nemăsurat în prinderea secretului de a colora, ceia-ce numai decît e necesar atunci, cînd monografiile sunt bine înțelese, pentru punerea în lumină a părților mai întunecate dintr'o epocă oare-care, și mai folosesc prin îndemînarea și dragostea în aceea-și vreme de a pătrunde mai adînc în inima și gîndul acelora ce au însămnătate mai mare în monografie. Ea deprinde pe istoric să fie psiholog, căutînd să descrie cît mai clar pațimile și ideile ce au agitat ori au stăpînit pe străbunî, și din aflarea acestor părți ascunse privirei celui dintîi cetitor de documente nepregătit pentru o lucrare mai intensivă de restaurare și înviere, rees puternice avînturi spre cercetarea părților general-sufletești cari au condus într'o anume epocă omenirea, în cutare, ori cutare altă direcție.

Așa înțeles deci rolul monografiilor istorice însămnătatea lor devine din ce în ce mai netăgăduită, dela cîștigarea metodei istorice, și elementelor de adevăr pentru filosofia istoriei și pînă la puțința de a scrie în chip clar și colorat, și tendința de a căuta să înțelegi cît mai adînc rostul vorbelor și faptelor omenești.

18 Decembre st. v. 1903.

Vasile Pirvan.

¹ Idem, *Ibidem*, p, 657.

GRUEA LA 'NSURAT.

— Baladă populară.¹ —

I.

Colo jos și mai din jos,
 Pe un cîmp mare frumos,
 Stă o masă rotilată,
 Masă galbină de peatră,
 Cu măsaiul de argint
 Cu ciacoșii² la pămînt,
 De n'am văzut, de cînd sînt.
 La masă cine ședea?
 Ședea, Doamne, Novăcel
 Cu Gruia lîngă el,
 Gruea din gură grăea:
 — «Și mă 'nsoară,
 Taică, 'nsoară,
 Că mustața
 Strică-mi fața;
 Ciți feciori de vrîsta mea,
 Cu nevastă-î poți vedea;
 Cînd te uiți la ei în față,
 Toți strîng la copii în brață,
 Le stă bine cu nevastă,
 Cu trandafiru 'n fereastră».
 Dar Novac îi răspundea:
 — «Nu ești Grue de 'nsurat;
 Că ieu cînd m'am 'nsurat,
 Și pe maică-t'am luat,
 Șapte războaie am spart»,
 Dar Gruea se mîniea,
 Pe Novac nu-l asculta,
 Întra 'n grajdul măturat,
 Scoate pe murgu 'nșelat,
 Și pe el încăleca.
 Ear Novac din grai grăea:
 — «Auzi, Grue, puiul meu,
 Ascultă cuvîntul meu,
 Să te țină Dumnezeu:
 Dacă tu, Grue, te-ai dus,
 Colo sus și mai din sus,
 Intr'o verde păduriță,
 Vezi o mîndră poeniță;
 Sub o tufă de răchită,
 Șede-o fată adormită,

De trei ori încolăcită:
 La pîntece-î cît aria,
 Ear la cap cît clănia¹,
 Aceea ție să-ți fie
 Nevăstuță și soție».

II.

Atuncî Gruea ce făcea?
 Atuncî Gruea mi se da,
 Băga mîna 'n buznărel,
 Și-mi scotea un corbăcel²,
 De trei coți și jumătate,
 Și-l arde pe murg în spate,
 Sărea murgul ici, colea.
 Pin' la fată ajungea.
 Și cînd Gruea o vedea,
 Frigurile mi-l prindea,
 De pe cal se cobora
 Și la fată se ducea,
 Adormită o găsea,
 Cu piciorul mi-o boldea,
 Și din gură-î cuvînta:
 — Scoală fato, nu durmi!
 Că nu-î vremea de durmit,
 Ci-î vremea de biruit!»
 Fata din somn se trezea,
 Ochii la el arunca,
 Și o palmă îi trăgea,
 Trei zile mi-l adormea,
 Și la trei se pomenea³.
 Ear cînd Gruea se scula,
 Fără cal că îmi fugea.
 Cînd în casă că-mi intra.
 Și tată-so mi-l vedea,
 Din gură așa-i zicea:
 — «Nu ți-am spus, Gruio, bine,
 Că nu-î nevasta de tine?!
 Nu ești, Grue de 'nsurat,
 Că și fetele te bat».
 Novac la Gruea privea,
 Ș'apoi earăș îi zicea:

¹ O variantă apare în «Convorbiri lit.»² Ciacoșii = ciucurii?¹ Clănia = claea.² Bici.³ Se deștepta.

«Haid, Gruito, tu cu mine,
Să te 'nvăț a bate bine»
Ear Gruea se încrunta,
Și așa îi răspundea:
— «Ba mai meargă, tată, dracu,
Că era să-mi frîngă capu!»

III.

Atunci Novac ce-mi lucra?
Atunci Novac mi se da,
Întra 'n grajdul măturat,
Scotea pe murgu 'nșelat,
Și Novac ce mai făcea?
El în casă se băga,
Buzdugan din cui lua,
Buzdugan cu nouă pene,
Toată peana nouă oche¹,
Și pe murg încăleca,
Și la drum o întindea,
Băga mîna 'n buznașel,
Și trăgea un corbăcel
De trei coți și jumătate,
Și-l arde pe murg în spate.
Sărea murgul ici, colea,
Pân' la fată ajungea.
Cînd fata că mi-l vedea,

Cu scamn¹ nainte-î curea²;
Dar Novac așa-î grăea:
N'am venit la scamnul tău,
Ci-am venit la capul tău
C'aî bătut pe Grue-al meu!
Nu te lupta cu copilul,
Ci te luptă cu bătrînul:

Tuns la ceafă,
Ras la barbă,
Gros la mînă,
Bun de mînă»!

Apoi ei, Doamne, se da,
Și la luptă se lua,
Zi de vară
Până 'n seară.

Atunci Novac ce făcea?
Clăbățul³ mi-l lăpăda,
Pe fată mi-o cuprindea,
Sus, mai sus, că mi-o zvîrlea,
La trei zile că-mi pica;
Ear cînd fata jos cădea,
În buzdugan mi-o sprijinea,
Prav și pulbere-o făcea...

Dela Ion Stan din Maciova (Bănat).

E. Hodoș.

¹ Ocale.¹ Scaun. ² Alerga.³ Căciula.

SOLIA.

În parc, sub teiul înflorit, la banca solitară
Să 'ngină șoapta florilor ș'a vîntului de sară.

Același zurzur, aiurind aceiași nostalgie —
Aceleași florii pe-același vînt și le-am trimis solie:

Să vii sub teiul înflorit, la banca solitară,
Să 'ncepem basmul întrerupt de astă primăvară.

Dar vîntul craînic, mî-a sosit plîngînd: «Nu vrea să vie...»
Nu... E și mult, prea mult de-atunci... și morții nu înnvie.

Și teiul înflorit din parc încet, încet începe,
Să șopte, să freamăte, el singur mă pricepe:

«Iubești-mă?!...» «Să nu mă'ntrebî, mî-e patima nebună,
«Dar vino să te string la pîept, cum nu î cuvînt s'ò
[spună...»

«Iubești-mă?!...» «Ași vrea să mor ș'ași vrea să nu
[se gate

«Nici cînd fiornicul delir al dragosteî curate...»

«Iubești-mă?!...» «Iubesc ș'ași vrea, trăind o vecînicie,
«Să te iubesc, să țî-o slujesc întreagă numai ție...»

Și teiul înflorit, din parc se mișcă, se 'nfioară
Și zurzue și freamăte cel basm de-odinioară.

Și cum l'ascult și-l înțeleg și-l știu de fir, de-arîndul
Și-l cern din vorbă 'n vorbă iar — mă podidește gîndul.

Și mă muncesc, dar nu mai pot — și mă cuprin-
[de-o jale —
S'aleg din rostul șoaptelor... a mele de-ale tale...

Hațeg, 1903.

Victor Bontescu.

REVEDEREA.

În geamantanașul lui de mină, cite-va cărți, cite-va primeneli. Cu atât se ducea de vacanță acasă, departe, în orașelul, pe care de atâtea ori îl visase noaptea în dormitor, ziua în clasă, în orele lungi de aritmetică sau de germană.

Și mai ales grădina! La dînsa i rămînea gîndul adesea, timp uîtat. Caișii, duzii, corcodușul uriaș din mijloc, între ei își petrecuse copilăria, ca într'un raî, ca în vis. Când îl chemau la masă și nu-l găseau nicăiri, el era — negreșit — ascuns, pe o cracă, în vr'un pom. Acolo, în păenjenişul de verdeață, la umbră, pe cînd frunzele foșneau neastîmpărate la bătaia vîntului, el tăia în liniște cu briceagul un fluer într'o ramură de salcie, un plișcoci într'un lemn de soc...

Și acum, trenul îl redă acestor locuri sfinte, unde nădăjduște să găsească, nestinse încă, visurile lui de odinioară; căci nu e mult de atunci...

Pe cîmp se ivesc, unul cite unul, locurile cunoscute din apropiere: crîngul dela margine, gîrla unde a făcut atîtea nebuniî, cîrdurile sglobii de giște, cazărmile, grădina lui Sandu; aci se fac pregătiri mari pentru Paștele apropiat:

scrînciobul e gătit de sărbătoare cu ramuri de brad; umbrela uriașă a călușeilor, îmbrăcată în dril nou.

Apoi, trenul flueră și sălciile din preajma gării încep să se înșire întinerite, adiind a primăvară. Un miros îndepărtat de baltă i chiamă ochii spre Dunăre — prietena lui dorită — care se zărește sclipind argintiu la lumina soarelui.

Toate acestea îl încîntă, i încălzesc sufletul. Pentru întîia oară, scăpat din minile străinilor, e redat căminului părintesc. Par'că s'a ascuns cineva în inima lui și plînge pe furiș de bucurie.

Și acum, cînd îl mîngie iarăși sărutatul mamei, acum cînd atinge cu fericire velința veche așternută pe patul lui, ori se pierde în grădină printre merii înfloriți, se întristează, sub ninsoarea roză de petale, gîndindu-se că vacanța va pieri ca visul.

Nu mai sînt impresiile de odinioară. Copilul a îmbătrînit — ca în basme — cu un veac. Scoate dela piept carnetul și, pe bancă la umbră, ca un filosof cercetător, ia după natură *cele dintîi note* pentru compoziția ce avea la romînește: «*Revederea*».

I. A. Basarabescu.

CĂRUȚ ȘI CĂRUȚĂ.

(Începutul vezi No. 1. a. c.)

7. *Măgărițoiul* acesta ne ajută să pricepem și al treilea soi de excepții, reprezentat prin pilda *mămic*. E evident, că într'un moment de liniște sufletească amîndouă aceste formații sînt imposibile. Dar omul nu e totdeauna cu sînge rece cînd vorbește, ci adese-ori se găsește în situațiunile de surescitări psihice, cînd nu e responsabil de faptele sale, cu atât mai puțin de vorbele ce le rosteste. Acestea sînt momentele, cînd să nasc formațiuni spontane, hibride, une-ori chiar cuvinte nouă, căci aparatul graiului nostru, destul de bogat să poată exprima ori-ce gîndire și simțire în stări sufletești normale, dă fiasco în momente de surescitare, — momente, în cari auzim atât de

adeseori espresiunea; «n'am cuvinte». Atunci însă nu cuvintele, ci mai cu seamă gesturile, și tonul în care sînt spuse, formează graiul, decîl înceată de a mai fi valabil și principiu, exprimat în fruntea acestui articol: nu mai sînt cuvintele prin cari vrem să fim înțeleși, ci, aflîndu-le prea palide pentru-ca să rostim ceea ce voim, luăm refugiul la alte mijloace, la mimică, gest și declamație, cari e'le să prefac în instrumentul ce produce înțelegerea în interlocutor. Știm însă că chiar diminutivele și augmentativele sînt menite a fi întrebuintate adese-ori în stări sufletești mai puternice decît normale, cînd o dragoste sau ură intensivă izbucnește din pieptul nostru. Dacă fetița n'ar

fi fost prea revoltată împotriva puțin complezantului cavalier care a tras-o de coadă, î-ar fi zis probabil *măgar*, dar în momentul acela de surescitare, n'a mai avut vreme să-și dea sama în micuțul ei creier, că vrea să-l compare cu un dobitoc dintre cele mai puțin inteligente, ci în ea s'a născut numai pornirea de a-și îmbrăca năcazul într'un cuvânt injurios. Acesta îi sta la dispoziție: *măgăriță* și ea numai la localizat, l-a potrivit circumstanței, prefăcându-l în *măgărițoiu*. Tot astfel copilul într'un moment de exuberanță a dragostei sale fieștii zise mamei sale *mămicule frumos!* și pe un amant l-am auzit spunînd iubitei sale Lința: *Lințisorul mieu*. Persoanele cărora a fost adresate aceste vorbe le-aș priceput pe deplin, deși nu corăspund legilor limbei; dar aș fost spuse în tonul recerut și chiar neobicinuitul, neregularitatea lor sînt menite să producă efectul dorit, precum un copil speriat de un cîine, nu va zice că a văzut un *cîine mare*, ci, încontra legii cantității vocalelor, va spune un *cîine maaaare*, precum o mamă drăgostindu și pruncul, în contra oricărei logice îi zice *purcelușul mami*. — Formații ca *Lințisor* și *mămic* nici nu pot fi socotite decî ca excepții, neapartinînd limbei normale.

8. Toate excepțiile, cari nu se pot explica în vre-unul dintre cele trei feluri demonstrate pînă acuma, aș vre-o rațiune particulară, care trebuie cercetată din caz în caz. Noi vom analiza la acest loc unele dintre ele.

Cele mai multe sã reduc la oscilarea de gen, care se observă în latina populară între substantive neutre și feminine. Calceamentum a dat în romînește *călfămînt* (Cipariu Principia pag. 112), modern *încălfămînt* (după analogia verbului încalți), ital. *calzamento*, franz. *chassement*, span. *calzamiento*. Cuvîntul acesta, prin sensul său, e dispus a fi întrebuițat mai ales la plural, căci vorbim mai ales de o *păreche de ghețe*. Și într'adevăr găsim în unele limbi romanice numai corespondentul pluralului calceamenta: sardic *kaltsomena*, reto-roman *kausamainta*, în dialectul piemontez *kaosamenta* și în romînește *încălfămîntele*. În limba romînească sã spune indiferent: *încălfămîntele mele* sau *încălfămîntea mea*, înțelegîndu-se și sub cuvîntul din urmă, *nu o singură gheată*, ci o *păreche de ghețe*. Calceamenta a fost luat drept un substantiv de genul feminin, cu senz, ce-î drept colectiv, dar exprimînd o unitate, un singular, precum *aluniș* vrea să zică o unitate de *mulți aluni*. Întrebînd odată pe un locuitor al satului Bran, dacă recolta fuscse bună mi-a răspuns: «*spicu e mic, dar spica e bogată*». Din această frază putem înțelege rostul oscilării latinești între *spicus*, *spicum* și *spica*, atestate tustrele. Cele două dintîi aș dat cuvîntul *spic*, care în nemțește se traduce *die Ähre*,

cel din urmă sã continue în romînescul *spica* și însemnează «totalitatea spicelor», așa că fraza de mai sus trebuie tradusă în nemțește: «die einzelnen Ähre is klein, aber die Gesamtheit der Ähren ist einträglich». Tot ast-fel *foaie* (ital. *foglia*, franz. *feuille*, span. *hoja*, portug. *folha*) nu derivă din *folium*, ci din pluralul *folia*, așa că în fraza: *foaia nucului e lată*, cuvîntul dintîi însemnează «totalitatea foilor».¹ De aceea nu trebuie să ne mirăm cînd găsim în limba romînească diminutive sau augmentative de genul feminin derivate dela neutre latine. *Timplă* presupune un prototip **tempula* (ca și *albanezul tãmb'l'a*, ital. *tempia*, vechiul-franc. *temple*, modern *tempe*), derivat din neutrul *tempus* și întrebuițat la plural, căci omul are *două timple*. *Rețea* presupune un **retella*, precum derivă ital. *rezza*, sicil. *ritssa* dintr'un plural *retia* nu din singularul *rete*, tot astfel *ureea*, *surcea* (alături de *surcel* din **surcellum*) presupun nu **corella*, **surcella* derivate din *coria*, *surcula*, pluralele neutre din *corium*, *surculum*. — Ar trebui să fac o excursie prea mare pe terene necunoscute celor mai mulți dintre cititorii acestei reviste, dacă aș vrea să arăt pentru ce întîlnim în latina populară une-ori cu plural colectiv în *-a* chiar și dela substantive de genul masculin. Mă voi mulțumi decî să constat faptul și să aduc cîte-va exemple. Ast-fel întîlnim în Mulomedicina lui Chiron, o carte cu colorit vulgar un plural *armora* dela singularul masculin *armus*. În unele părți locuite de Romîni se zice și azi umărului: *arm*, plural *armuri*, din care apoi s'a format singularul analog *armur*. Pe lîngă latinul clasic *ramus* a trebuit să existe și un **rama* (analog la *folia*), atestat prin vechiul-

¹ Alte exemple: După *folia* sã ia *frondia* și dă *frunză* (ital. *fronza*, sardic, apulic, Lecce *frunza* vechiul-genovez *frunza*, Trient *sfronzul*, engadin *frunzla*) apoi *viridia*, de unde *varză* (în evanghelia lui Matei din 1517, publicată de Gaster în Archivio glottologico italiano găsim pluralul *verzele* în sensul de «verdețuri» și corăspunde în noul Testament din 1701 traduceri: *verdețele*, iar în Biblia dela Belgrad din 1649 traduceri *ierburile*), la Veglioti *viarz*, în dialecte italiene *verzo* (*s*)*verza* (cf. Zeitschrift für rom. Philologie VIII, 99). Pluralul *animalia* s'a păstrat ca singular în multe limbi și dialecte romanice (franz. *aumaille*, engadin *limarga*, vechiul-span. *animalia*, portug. *almalha*, friulan *mane*, ital. meridional *armalia*.) Într'un articol publicat în Zeitschrift für romanische Philologie (XXVII, 74), am arătat că dela acelaș cuvînt trebuie derivat și bănățeanul *nămaie*, pe care dl Weigand îl traduce cu «Kleines Hornvieh» (Jahresbericht III, 322). Romîni din sudul Dunării aș format un singular nou: arăm. *nămal'u*, meglen. *nămal'i* (ca în unele dialecte reto-romane: surselvic: *lgimari*, engadin *almeris* etc. cf. W. Meyer: Lat. Neutrum, pag. 101). Altele exemple: *ușe* din *ustia*, vechiul-romînesc *iie* în sensul de «mațe» din *ilia*, apoi numirile de fructe: *pară*, *ceară*, *alună*, *nucă* etc. (cf. Meyer-Lübke: Grammatik der romanischen Sprachen, II, pag. 69—71).

franc. *raime*, ital. provenț. span. portug. *rama*, a cărui diminutiv **ramula* s'a păstrat în cuvântul nostru *ramură*. Tot ast-fel presupune *pănură* un tip **pannula* în loc de clasicul *pannulus*, diminutiv din *pannus* etc. — Când avem dar alături de *căruș* derivatul *cărușă* (și ital. *carrozza* alături de *caruccio*), — pentru ca să revenim la pilda dată la începutul acestui articol, — n'avem să fim surprinși, căci știm că alături de *carrus* Latiniilor ziceau și *carrum* (Archiv für lateinische Lexicographie I. 450, II. 254), a cărui plural era *carra*.¹

9. În sfârșit cite-va cuvinte despre unele cazuri particulare. Dacă avem primitivul *ușe* și derivatul *ușor* (ușcior, umșor etc.), cauza e, că primul vine, nu dela *ostium*, ci dela pluralul *ostia* (mai corect *ustia*), iar al doilea din latinescul *ostiolum*. Tot așa *căprior* (în sensul de «Dachsparren») nu e derivat din *capră*, ci e acelaș cuvânt ca și *căptior* din lat. *capreolus*. În cuvântul *podea* n'avem un derivat în *-ea* dela *pod*, ci o formă greșită pentru *podeală* (pentru *podesc* + *eală*), ca și *greșa* din *greșală*, *vopsea* din *vopseală* etc., cuvinte, cari avînd la plural *podele*, *greșele*, *vopsele*, s'au luat după vorbele *stele*, *mărgele* etc. și au format un singular analog *podea*, *vopsea*, ca *stea*, *mărgea* etc.

¹ Pentru dubletul *căruș* și *cărușă* să poate admite și o altă explicație. Alături de *carrus* Latiniilor avea și vorba *carruca*, un împrumut de proveniență galică. Pe cînd *căruș* e derivatul regulat din *car*, *cărușă* ar putea reprezenta un tip **carrucea*, derivat din *carruca*. Dela Romîni cuvîntul a trecut la Slavî: sîrb. *karuce*, bulg. *kărutsă*, rutean *karuca* și la Ungurî: *karuca*.

La altele oscilarea de gen, e deja latinească: *gheb* alături de *gheabă* să reduc la **gibbulus*, **gibbula* (prin stadiul intermediar **gibblus*, **glibbus*, ca cingula, trecut în cingla, **clinga*, chingă), una diminutiv al latinescului *gibbus*, alta al lat. *gibba*. În alte cazuri avem a face cu adjective substantivate. Ast-fel *novella*, de unde al nostru *nuiă*, e un adjectiv și însemnează «tînără», care apoi s'a substantivat, după ce substantivul *ramură* s'a omis, precum s'a substantivat *văr* și *bun* din fraze ca *cusurin văr* (așa se zice încă la Arămîni) = *consobrinus verus* și *tată bun*. Tot așa arămînescul *mărdzineor* (= dintele minții) stă pentru *dinte mărdzineor* și nu e o formație neregulată din femininul *marginie*. Tot subînțelesul substantiv *floare* face ca cele mai multe numiri de plante să fie feminine, bunăoară: *cornuță*, *lăurea*, *aișoară* etc. În *porșor* («Griul, finul etc... să adună cu furca și grebla și să grămădesc în jîrez, *porșori*, clăni și plaștii sau boghiî...») Liuba-Sana: Monografia satului Măidan 108), din *porșor* și în *porcoiū*, cari amîndouă însemnează «brazdă, grămadă de fin», avem a face cu un caz de etimologie poporală. Ele nu derivă din cuvîntul *porc*, ci din lat. *porca* = brazdă de fin (care e cu totul străin de cuvîntul *porcus* și corăspunde, după legile gramaticii indogermane, în tocmă germanului *Furche*), păstrat și în ital. span. *porca*. Dar poporul la apropiat de cuvîntul *porc*, asemănînd grămeziile de fin cu niște porci, cari zac pe cîmp și a dat genul masculin celor două derivate.

Brașov, în Dec. 1903.

Dr. Sextil Pușcariu.

CÎNTEC

Lună, lună stea vicleană,

Neam de fire de vădană,

De ce dorurile mele

Spusu-le-ai la stele?

Stelele sus călătoare,

Fete mari clevetitoare

Mi-au spus vîntului oftatul

Și mă știe satul.

ION CODRU.

SBUCIUM.¹

Ce te uiți așa la mine
Pătimaș cu ochii mari,
Ce mă opăcești în cale,
Și când plec oftezi cu jale,
Și mă urmărești întruna,
Abătut, cu pașii rari?!

Ochii-ți ard ca de-o beție
Bolnavă, când mă privești,
De glumesc și rid ce-ți pasă?
Și pîndești când nu-î acasă
Nimenea, și ca tîlhari
Viî furîș să mă 'ntîlnești?!

Vrei să-mi știi tot rostul vieții,
Orî ce lucru, orî ce fac,
Ba m'ai întrebat odată
Dacă-i bine măritată,
Dacă-mî curge vesel traiul,
Și că pe bărbat îl plac...?!

N'am să-ți dau doar' samă ție,
Să mă pun la spovedit...
Unde-î el?!.. S'a dus la stîină
Pentru-ce măi prins de mîină,
Pe la noi ce vînt te bate,
Pe 'nsărat, la ce-ai venit?!

Ceriule...! dar ce-î cu tine,
Ca să mă săruți ai vrea?!
Lasă-mă și nu mă strînge...
Ești nebun... îmi vine-a plînge...
Strîg de nu mă lași în pace
De scol satu 'n gura mea..!

Numa-acum vezi că-s frumoasă
Și-ți dai sama că mă placî...?!
Pînă n'am fost măritată,
Tu șaî ris de biata fată...
Și-acum vrei de ris la lume
Și de vorbe să mă faci?!

Ce-mî tot zici că-s eu de vină...
Dacă-a fost să mă mărit
N'am făcut-o doar cu vrerea —
Și avut-am eu puterea
Să zic ba... să stau tot fată?
Ș'apoî mama m'a silit!

Mi-ai fost drag, o știe lumea,
Ai știut-o doar' și tu —
De ți-am fost dragă și ție
Și-ai fi vrut să-ți fiu soție
Să-mî fî spus cu-o vorbă numai,
Și eu n'aș fi zis, că nu.

Dar așa viața 'ntreagă
M'ai ursit să trag în rău,
Și să fiu nenorocită...
Nu mă duce în ispită,
Nu-mî fura și pacea căsîi,
Că te-a bate Dumnezeu!

Și-acum dute și-mî dă pace,
Tacî că nu pot să te-ascult,
Mă-arde vorba ta ca focul...
I-ar că mî-ai mîncat norocul,
Ceriurile să te ierte,
Că eu te-am iertat de mult!

Tu ești tinăr și ce-ți pasă...
Sunt destule fete 'n sat,
Poți ca să-ți alegi femeie...
Dumnezeu cel sfînt să-ți deie
Partea mea de fericire,
Că de mine și-a uitat.. !!

EMIL SABO.

¹ Din volumul „Cîntece”.

ÎN LUNCĂ.

Idilă rmînească de Carmen Sylva.

(Sfîrșit.)

Mi-aŭ adus pînă la ușă oișele, credeaŭ, că dacă le voiŭ auzi clopoșelele, voiŭ învia. Dar ce-mî sînt clopoșelele oișelor, pe lângă glasul tău, care mă chiamă vecînic: «Evanghelu! Evanghelu!»

Zac liniștită și te aștept, și noaptea ești totdeauna la mine și mă ții în brațele tale moarte și viața-mî se depărtează atunci de mine încet,

în gură cald de tot, ca un isvor roșu, cald, care vine din baerile inimei mele și isvorește la lumină, ca un al doilea isvor viu, și se va sfîrși odată cu sîngele din fundul inimei și atunci s'a sfîrșit și cu mine! Cite odată beaŭ pușintel, de mîncat însă nu vreaŭ să mînc! N-am nici o foame și nici nu mai pot mînc

STATUA DIN CERIGOTTO. (Vezi artic.: «Din Atena» pag. 145)

încet de tot; nu ți să pare prea mult, pînă ce viŭ la tine, Soare? Așteaptă încă nișel, nu mă da uitării! Nu-ți întoarce fața dela mine, pentru că nu pot muri atît de repede ca tine! Te am doară drag, precum m'ai avut tu pe mine! Te am încă și mai drag, căci tu n'ai voit să trăești fără de mine, iar eu nu pot trăi fără tine! Soare! Soare!

Îarășî îmi vine sîngele, îl simt cum să ridică

din pîne, îmi lipsește puterea, ca și cînd mi s'ar fi înmuțat dinții, ei, cu cari spărgeam odinioară alunele ca pînea, nu mai sunt vrednici de nimic, s'aŭ muiat de tot!

Tac și mă joc cu părul meu, pe care-l avea el atît de drag. Am vrut să i-l dau în pămînt, dar nu m'aŭ lăsat, spuneau, că n'o să-l bucure. Dar știŭ bine, te bucurî mai mult, dacă viŭ și eu dimpreună cu părul și te voiŭ înfă-

șura atunci în el și vei dormi iarăși în brațele mele, sub plapoma părului meu, pe care ți-a plăcut atât de mult și-ți va fi cald sub părul meu, căci el nu moare. Părul trăește mereu și crește în groapă! Da, o știu, am văzut-o când am desgroapat pe săraca Rada, și-i crescuse părul. Așa va crește și al meu și te va înfășora, Soare, și-ți va ține căldură și nu va lăsa pământul să se atingă de dragul tău obraz, căci părul meu întreg stă între voi și te acopere de tot! Să mă îngroape într'aceeași groapă cu tine, căci morți sîntem unul al altuia. Astă noapte mi s'a părut că văd iarăși capul la fereastră și chiar și o vedenie pe pragul ușii, dar m'am temut, căci nu era Soare și de Soare nu mi-e teamă, dacă vine înlăuntru. Căci el vine tot mai des și rămîne la mine și atunci mă simt bine și nu mă sufăr, pot și să răsufliu mai bine, dacă mă ține el și mă netezește și-mi șoptește cu drag. Căci el îmi șoptește tot-deauna și eu aud mai bine șoapta lui, decît strigătul celor-lalți oameni!

Femeia a venit iarăși la ușă. Nu știu, dacă este într'adevăr sau de-î numai vis, dar nu-mi place, cînd vine, căci Soare s'a cutremurat și a strigat: Mamă! Mamă! Și ea nu grăește nimic și mă tem atunci și cred că am friguri și că am năluciri. Numai cînd vine Soare nu mi-e frică, atunci mi-e bine, căci el îmi spune vorbe dulci. Îmi spune că voi zăcea cît de curînd lîngă el și că nu ne mai poate despărți nimeni. Nu vrea să am pe altul, decît pe el, căci cei-lalți spun lucruri atât de triste, cari nu mă mîngîie de loc. Numai Soare mă poate mîngîia, căci el știe, ce ascult cu bucurie. El știe că trebuie să zică neîntreput Evangheliu, căci asta o ascult bucuros și n'are nevoie să spună alt-ceva, căci eu pricep, ce vrea să zică. Și fața i se face tot mai frumoasă, nu mai este ca moartea, nu mai e cu obrazul scofilci și cu ochii în fundul capului, ca în timpul din urmă, ci-i frumos de străluce și atât de vesel și de cîte ori vine, scad mereu din greutate, ca și cînd ar duce cu el o parte din trupul meu, și cînd îmi vine sîngele, ca și cînd ar ști-o el, căci mi-se arată îndată și mă cuprinde în brațele lui și zice: «Sînge roșu, frumos! Sînge roșu, strălucit! Te preamăresc! Tu ne vei uni în curînd! Tu nu ne lași să trăim despărțiți!

Și eu încep a rîde și nici că bag de seamă, că mi-se duce răsufierea. În curînd o să stea pe loc răsufierea, dacă-mi vine iarăși sînge de ajuns, mă voi îneca și totul va fi bine!

N'am putut fi fără de tine, Soare! Soare! Tu erai soarele meu și dacă se stînge soarele de pe cer, pămîntul este mort și nu mai poate înflori.

Nu-mi place femeia aceea, arată a bogătană și e îmbrăcată în haine negre și pe cap are un vâl des, negru și mă tem de ea. Cine-va îmi spune, căci poate că asta-i mama mea, care m'a așezat între flori și n'a mai întreat după mine.

Dacă ași avea un copilăș, l-ași îngriji zi și noapte, n'ași merge la oițe fără de copilășul meu, nici pe cîmp și nici la țesut, ar trebui să-l am tot-deauna la mine, ziua și noaptea, ar trebui să zacă tot la sînul meu, căci ar fi copilul lui Soare! Vai, cum m'ași fi bucurat! Ași fi zis:

GRIGORESCU: Studiu.

Uite, Soare, ăsta-î copilul tău! Sărută-l! Ți l'am născut!

* * *

Acuma-mi merge mai rău, nu mai pot zăcea din lipsa de răsuflet, trebuie să mă razim de părete ca să mai pot răsufli, căci în pieptul meu e tot închis și dacă zac, tușesc într'una și nu-î pot auzi glasul. Cite odată vin femeii, dar eu închid ochii, ca să nu vorbească cu mine, nu vreau să le mai aud. Vreau să aud pe Soare. Vecinele voiau să rămână chiar preste noapte la mine, era frumos din partea lor, dar le-am spus că aş muri mai bine singură, căci alt-fel îmi neliniștesc ceasul morții, pe care vreau să-l petrec numai cu Soare. El singur să mă țină în brațele lui și să șoptească cu mine, nu voiesc să ascult altă vorbă decât a lui! Vreau să fiu la Soare și el la mine, nu ne trebuiesc oameni căci sintem din ce în ce mai laolaltă. Cu cât mă ușurez mai mult, cu atât mai bine mă poate ținea în brațe! Acu mă are cu totul și-apoi rîdem încet împreună, că nu ne pot despărți oamenii și că nu ne pot pune în groapă: «Sunteți frate și soră, nu vă puteți avea!»

În groapă nu ne mai sintem nimic, nici frate nici soră, nici bărbat nici nevestă, suntem numai Soare și Evangheliu, un pumnuleț de țărină, și țărina noastră se va amesteca și nimeni nu va mai întreba de ce să amestecă! Țărina noastră va fi o țărină, și dragostea noastră o dragoste, și somnul nostru un somn, cu dragostea cea mare, care ne unește și părul meu cel lung ne învălue cu aripile sale moi, el spunea totdeauna: «Pana corbului». Acuma să se facă pene de vultur și să ne acopere cu totul, pe mine și pe el, cu brațele mele în jurul gîtului lui, vreau să dorm și nimeni nu ne poate neliniști.

Numai femeia, care vine și plînge la mormînt. El î-mi spune, că vine în fie-care noapte la el și plînge pe mormîntul lui, dar el nici nu este acolo, căci el e la mine și mă ține în brațele lui și ea plînge pe mormîntul gol și crede, că el este încă dedesubt. Dar el nici că este acolo, ci e la mine! Și noi rîdem atunci, fiindcă ea plînge. De sigur va fi mama, care n'a întrebat după noi cînd am fost în viață, și noi rîdem, pentru-că plînge! Rîdem împreună, cași cînd n'am fi avut nici odată vre-o

supărare și-î ertăm, cu toate că la-î de vină, că trebuie să fugim de soare și de oameni și de pămînt. Dar el spune, că ești foarte fericit dacă ești mort! Să nu mă tem din ceasul din urmă, că nu te simți așa de rău, că te innăbuși numai puțin, și ești liber apoi și n'ai nici o durere și atunci zăcem amîndoi lîngă olaltă, și n'auzim nici chiar cînd plînge mama, care n'a vrut să ne aibă!

* * *

Soare este bălai! Soare are par'că razele soarelui! Da, razele soarelui îl învălue, încît pare ce arhangelul Michail sau Gavril din biserică! Este bălai, ca grîul cel copt, păru i-se face din zi în zi mai strălucitor și mai frumos, pămîntul nu l'a întunecat mai tare, nu, se face din ce în ce mai luminos și mai cald, și mai moale, și mai lung, și eu cred, că l-aș putea ține cu un singur firicel din întreg părul lui și că aş putea sbura cu el. Căci el spune, că zboară. El spune că nu mai are greutate, că nici nu mai are lipsă de hrană, ci este pururi sătul și mulțămît.

Roua cerească este mîncarea lui și lumina beutura lui! El zice, că eu încă nu știu, ce va se zică lumină, că pămîntul este atît de întunecos, că sărmanii oameni nu pot ști nici odată ce este lumina. Chiar și soarele este palid pe pămînt, că este un soare cu totul tot alt-fel, cu raze cu totul alt-fel, decât le vedem noi!

Soare este bălai, deoarece-ce este dela soare, deoarece-ce este viața mea, și puterea mea și vindecarea mea. Căci dacă-î lîngă mine, nu mă mai doare peptul, atunci mă simțesc ușoară și sprintenă ca el, în brațele lui!

Soare este soarele meu chiar și acum, în groapă! El le luminează pe toate, încătrău privește, pe unde pășește, pe unde trece. O Soare! Soare! Soare! Puțină răbdare încă, și voi fi la tine, precum ești tu, atît de curat și de ușor și de fericit și atunci mă va umple de strălucire și pe mine strălucirea ta, Soare, Soare!

Cite-odată aud cîntece frumoase și mă bucur și vreau și eu să cînt, dar nu mai pot scoate nici un sunet din gîtlej. Soare-mi zice că o să cînt numai după-ce voi fi murită, atunci abea cîntă frumos ca nici-cînd înainte! El o știe, că ascultă zilnic! Încă nu vede pe nimeni, mă vede singură pe mine din întreaga lume, vede nu-

mai lumina și pe mine, dar cîntecul îl aude și el și-î vine tot mai aproape și se face tot mai frumos. Și atunci mă bucur și vreau să aud și mai mult cîntînd! Cîte-odată cred, că Soare cîntă și el, ca și cînd lumina dela el se preface în sunet și atunci par-că auzi voci îndepărtate și clopote și tot ce era frumos și sărbătoresc! Dumineca am văzut-o tot-deauna din depărtare. Căci eram un copil de păgîn și nu mă duceam la biserică, și un copil de flori și nu mă duceam la horă, ci steteam în luncă la căprele mele. Acuma însă vin toate Duminecile, pe cari nu le-am trăit pe pămînt și Soare este jocul și hora mea și biserica și ruga mea, cît de frumos, vai cît de frumos, Soare este bălai!

* * *

Noapte bună, pămînt! Pe dinaintea ochilor mei se face întunec, dar Soare este aici! Soare mă ține de mîină, deci nu mă pot teme de întunec! Mă înec pușintel, dar din ce în ce

mai ușoară! Dar ce-î asta? Asta nu-î întunec! Asta-î potop de lumină! Și asta nu-î sub pămînt! Asta-î sus, în înaltul luminos! Unde-î asta? Oamenii povestesc ceva despre cer! Eu însă n'am crezut-o, căci cerul meu era Soare, cerul meu era la peptul lui, cum mai putea fi și alt cer! Dar Soare mă ține în brațele sale și noi sburăm, sburăm! Mă simt tot mai ușoară, mai ușoară, și întunecul este adînc jos, eu sînt în lumină.

Soare! Soarele meu, Soare, lumina mea! Cîtă lumină-mi faci tu mie! Și flori ne'ncunjoară făcînd sgomot și pasări cîntă, și-î atît de frumos, tot mai luminos și mai luminos. Dar Soare lumina mea, unde mă duci tu? Ce strălucești tu așa? Nu mă ial oare cu tine sub pămînt? Este părul meu într'adevăr aripa, care ne duce, ne duce departe dela pămînt? O Soare, mă simt atît de bine! O soare, pămîntul se micșorează și se întunecă de tot, iar noi plutim în lumină! O Soare! Soare! Soare! Soarele meu! Acum mă simt bine pentru vecii vecilor! Acum sînt la tine și nu ne mai pot despărți nici cînd! O Soare! Soare! Soare!

Trad. de Horia Petra-Petrescu.

DIN ATENA.

I.

Era cătră Paștile anului 1900, cînd două corăbii de pescari Greci, apucați de furtună în largul mării, siliți fură a se înlimăni pe lîngă țarmul despre meazănoapte a insulioarei *Cerigotto*, unde s'au dedat la pescuirea de pești. La o adîncime de vr'o 60 m. unul din scufundători s'a pomenit în fața unei enorme mase de sculpturi precum și atot felul de vase și de rămășițe ale unei corăbii fîndurite. Pentru a convinge pe tovarășii săi de această descoperire, el a smuls o mână dela o statuie de bronz și triumfător, a sosit la suprafață spre a împărtăși vestea îmbucurătoare. Căpitanul corăbiei s'a grăbit se înștiințeze autoritățile centrale din Atena, care n'au întîrziat a înlezni lucrările pentru desgroparea bogăției ascunse. Cu toate piedecile întîmpinate din cauza pozițiunei și neîndestulătoarelor mijloace tehnice de care dispuneau scufundătorii, după nespusă trudă și jertfe de aproape un an, au isbutit în sfîrșit se scoată la lumină o adevărată comoară de lucrări de artă și de obiecte antice, toate din

marmură și bronz, înghițite de valuri în urma unui naufragiū ce au avut loc în vechime. În treagă această colecțiune de statui și diferite obiecte, unele mai bine s'au mai rău conservate, altele cu totul deteriorate (roase de apă sărată s'au încrustate cu scoici) fu transportată și așezată în Muzeul național din Atena, a căruî mindrie și podoabă și astăzi este.

Descoperirea aceasta, comunicată lumii culte prin irul telegrafic, a produs o bucurie dreaptă și a sfîrșit printre archeologi discuții aprinse și mai nesfîrșite asupra timpului cînd s'a întîmplat acest naufragiū, a provenienței, a valorii estetice și a numirilor acestor opere de artă. Întrebarea cea dintîiu, unii întemeiați pe relația dată de un autor antic, au pus'o în legătură cu transportul unor asemenea opere, cari s'au făcut din Grecia spre Roma la porunca lui Sylla. Alții, avînd în vedere pozițiunea geografică a insulei Cerigotto, au presupus că corabia încărcată cu statui venia despre Asia-Mică, și se îndrepta cătră Roma, precum în atîtea rînduri s'a petrecut în epoca romană. Alții, în urmă socotesc că statuile fac parte din acele comori de artă, care după porunca lui Constantin cel Mare se aduceau din toate părțile

¹ In vechime numită Antikytera; se află la capătul Peloponesului între insula Cerigo vechia Kytera și Creta.

pentru împodobirea capitalei sale noi, precum anume scriitorii mărturisesc (omnes illum pene urbes nudasse ut suam Novam Romam exornaret.)

În ori-ce caz, după proveniența unora din obiectele găsite, naufragiul nu s'a putut întâmpla decît în perioada domniei romane. Originea sculpturilor însă este anterioară; ea să urcă pînă în veacul al treilea și chiar al patrulea a. Chr., adecă pînă la epoca celei mai înalte înfloriri a artei eline.

Aici prezintăm cetitorilor acestei reviste numai una, cea mai bine păstrată dintre ele, și care cu drept cuvînt poate fi socotită ca mărgăritarul întregii colecțiuni: este vorba de statua de bronz care mai ales a atras luarea aminte a iuvățașilor străini și a lumii culte. O facem aceasta cu atît mai bucuros, cu cît pe cît știm, e cu totul necunoscută publicului român.

Acest bronz admirabil s'a găsit împrăștiat în mai multe bucăți; dar mulțămîta artistului francez André, anume chiebat de guvernul din Atena, statua a fost curățită, lipită și restaurată, și astăzi răsare în fața noastră tot așa tînără și deplină cași cînd abea e turnată și cizelată decătră autorul ei. Impresia ce a produs dela prima vedere i-a și imprimat uumele de Hermes, sub care s'a și popularizat întru cît înfățișarea generală aducea pe departe cu Hermes, celebra statue originală de marmoră alui Praxiteles, găsită acum 25 de ani, decătră arheologii Germani la săpăturile din Olimpia. În multe chipuri fu ea botezată; dar numirea, care pe lingă Hermes mai persistă, este *Efebul* din Cerigotto. Figura aceasta de bronz, în proporții mai mari decît naturale, înfățișază un corp athletic gol, în momentul cînd stă pe piciorul stîng, pe cită vreme piciorul celalalt e retras întru citva înapoi și se razimă ușor de pămînt. Brațul stîng să lasă la vale în linie dreaptă, și numai antebrațul se încovăe și reiese înafară, cu mîna pe jumătate înclină, cu degetele aduse înlăuntru cași cînd ar fi ținut un obiect oare-care. Brațul drept este întins alături și are mîna ridicată aproape pînă la înălțimea ființii. Și cu această mîna ținea un obiect, care dupăcum arată pozițiunea degetelor nu putea se aibă decît o formă rotundă. Der'ce va fi fost ținînd în amîndoauă mîinile, pînă astăzi nu se știe sigur și nu se explică decît numai prin ipoteze. Unii presupun că cu dreapta ar fi ținut un măr primit ca premiu pentru biruință, s'au o coroană oferită de zeița Nike (Victoria) ori o minge, pre care atletul abia ar fi prins'o. Un alt arheolog presupune că figura noastră reprezintă pe eroul Perseu ținînd în mîna stîngă o sabie, iar cu dreapta fiorosul cap al Meduzei, pe care el o răpuse.

Dar ori-ce va fi reprezentînd această făptură de bronz, într'o privință suntem cu toții de o părere: netăgăduita frumseță care îi ridică însemnătatea mai pre sus de tot ce are muzeul național din Atena și-i asigură un loc de onoare între relativ puținele statui de bronz moștenite din vechime. Din prima aruncătură de ochi, ne minunează ținuta-i liberă și nesilită, drăgălașa înfățișare, adevărul și frăgezimea formelor sale puternice și exercitate, dar elegante, măsura deplină a părților și în sfîrșit armonia întregimei, pe care numai dalta lui Praxiteles știe s'o ducă pînă la desăvîrșire. Impunătoare e cu deosebire nălțarea și întinderea mîinii drepte cătră care acest tînăr nobil își așinteste privirea. Motivul nu e original în plastica elină; dar se presintă sub o lature deosebită, în chip fericit executată. Ne înlănțue ochii și suntem cuprinși de nălucirea, că avem înaintea o apariție reușită. Atîta nevinovăție și farmec în expresie! Atîta mlădioșie în mișcare, și în toată înfățișarea atîta demnitate și liniște cei dă, par' că o firească încredere în sine, rezultată din minunatul echilibru al forțelor fizice și intelectuale! Vedem bine că autorul a căutat, migăleală, să surprindă toate amănunțele naturale ale corpului fără a fi uitat nimic din mîndreța și măreția întregului. Avem încredințarea, că un zeu e umanizat în chipul celui mai ales tînăr al unei societăți ideale. Deși nu e nicăiri, e însă undeva această ființă, al cărei suflet, ca mîreazma unei flori tînuite, respiră din liniile negrăit de nobile și blînde ale profilului său. Nicî o afectare, nicî un mijloc exterior de ostentație și pozare nu e de observat; ci totul e simplu, simplu în redarea formelor esterne și simplu sufletește. Acesta e, în primul rînd, caracterul care tradează originea clasică a bronzului nostru. Autorul său ni-i cu totul necunoscut; dar ori-cum el nu poate fi trăit decît sub înînrîirea de aproape a școalei atice din jumătatea a doua a secl. al IV-lea dinaintea erei creștine. El cunoaște de bună seamă capd'operile lui Praxiteles, alui Scopas și Lysip. Dovadă impresia dintîii ce a făcut această operă asupra publicului, care l'a asemănat cu Hermes alui Praxiteles și credința unora, că autorul bronzului ar fi Lysip sau Scopas. Motive tehnice contrazic temeîncla acestor păreri și fac pe specialiști se caute mai departe pe modelatorul statuei. Dar asta e treaba lor, și fără de aceasta noi putem foarte bine să ne lăsăm cucerii cîteva clipe măcar, de plăcerea de a cunoaște și admira o lucrare excelentă, dobîndită din mila și bunăvoința lui Neptun. Căci în ea viețuește una din desfătările sufletești, cu care ne mai îmbie bătrîna Eladă, vatra frumosului de altădată. atît de nemilos despoțată de barbaria oamenilor și a vremei.

George Murnu.

FOI RĂZLETE.

Ion Ciocîrlan, Pe Plaiu. — Schițe dela țară. — București, Institutul de arte grafice «Eminescu». Un volum în 8° de 150 pp. *Prețul 2 lei.*

Un învățător, care trăiește în tihna vieții patriarhale dela țară, ne povestește cu un real talent, frumusețile naturii ce-l împresoară și traiul idilic și înduioșetor de trist al celor legați de glie. Meritul schițelor d-lui Ciocîrlan îl găsim tocmai în aceste motive de inspirație, pentru căl astăzi sufletul nostru începe să albe tot mai multe predispoziții. Cîțî-va oameni cu dragoste de neam și cu gîndul limpede au reluat tradițiile generației dela mijlocul veacului trecut, de-a cultiva literatura națională și a da manifestațiunilor noastre artistice caracterul neamului românesc. D-l Ciocîrlan aparține acestei școale cu principiul sănătoase.

Cele mai multe din schițele volumului sînt paste, în care «aerul cald și parfumat», «mirosul de iarbă înou-rată», «murmurul de izvoare», munții cu florile și poveștile lor te înviează și îți înghină imnuri de îndemn la viață. Mai găsim în acest volum: zugrăvirea vieții simple și senine a inimei țaranilor romîni și capitele din mizeria josnică și respingătoare a poporului dela țară, îngenunchiat de nevoile traiului zilnic și de patimi urite. Aceste «schițe dela țară» alcătuiesc în întregime un tablou interesant al medîului, puțin cunoscut și nestudiat îndeajuns, din care învățătorul artist a știut să prindă cite-va note expresive și care de sigur tînuiește încă multe subiecte de inspirație.

Cetitorii noștri, mai cu seamă dascălii, care în casa lor dau sălaş și artei, vor putea învăța mult dela învățătorul din Păunești în ceea-ce privește aflarea subiectelor de inspirație și felul lor de prelucrare; vor ocoli însă păcatul aceluia de a întrebuița prea multe provincialisme.

Reproducem două schițe scurte: *Cursa* și *La Arie*, care pot da pe depliu măsura talentului de care ne ocupăm.

T.

Cursa.

Pe fața «Pletosului», în luminișul poenei adăpostită de codrul străvechiu, a eșit la păscut întregul cîrd de cai. În iarba deasă și mătăsoasă înoată pînă la pîept... Epele cu mînzii, mai sprintene și cu ochii de mamă, nechiază dușos și se duc în pas grăbit după odraslele lor, care zburdînd se depărtează prin verdeța cît ei...

Cele groase, de-abia purtîndu-și pîntecel boltit, se mișcă încet, strănutînd cu botul vîrit în bătaura de iarbă mirositoare...

«Țigan», un drăguț de armăsar, gras pepene, cu părul lins strălucitor ca pana de corb, și cu coama ce curge în belșug de inele de-o parte și de alta a gîtului încordat, dă ocol animalelor dragi, tot într'un sburdut...

În goana lui de neadormit paznic se oprește cite o clipă pe lingă crudețele-i mlădițe, le mîngie, grăindu-le frumos în limba lui de bun tată...

Le face cite un joc, sărînd în două picioare înaintea lor, și-apoi tot într'un galop își începe iarăși goana de veghere...

De-odată însă se oprește ca trăznit... Înțepenit pe picioarele lui puternice, scoate un sforăit sălbatec pe nările lui de foc și-apoi un nechezat de groază cutremură tot golul munților...

Toate epele nechiază la rîndul lor și aducîndu-și mînzii la mijloc fac cercul spre apărare de fiare.

Cu capetele la centru și ridicate, privesc speriate peste trupurile lor îndărăt, sforăiesc, nechiază și scapără cumplit din picioarele de dinapoi..., iar voinicul strejar dă ocol cercului de cai în apărare.

Nechezul încetează... Nu se mai aud de cît sforăeli și frămîntări de copite. «Țigan», oprit din goană, stă mai la o parte. Ciulește

urechile lui mici, sforăe și cu ochii aprinși ca de foc cată spre marginea poenei... Iarba se clatină încetișor, dar nu se vede nimic... Mai dă un ocol cailor și se oprește iar. Iarba tot se mișcă... Și făcîndu-și ocolul de pază taie cercuri din ce în ce mai largi, pînă s'apropie de locul de spaîmă...

Ceva pegru se mișcă prin iarbă. Aci se n-tinde, aci se face ghem și se rostogolește pierzîndu-se în desîșul înflorit...

Cu gînd de iscoadă, «Țigan», s'apropie de-al binele; dar ghemul de groază nu se mișcă...

Sforînd lipește botul și-l miroase.

Cu ne inchipuită iuțală, jîgania sare și se încleștează de nările calului.

Ca biciuit de foc, cuprins de fiorii morții, o rupe în goană nebună cutreerînd poana în lung și 'n lat, citu'i de mare. Alb de spume se oprește cite o clipă, se înalță în picioarele de dîndărăt, bate în aer cu cele de dinainte înecînd a deslipi de la bot fiara șireată, și apoi, desnădăjduit, începe iar goana... S'a oprit sub pinul cu coaja crestată din mijlocul poenei... Se bate cu capul și de o parte și de alta a copacului, se scarpină cu botul de cioturile eșite din trupul rășinos, dar nu se ușurează... Se 'nvîrtește, se 'uvîrtește mereu, pînă cînd zdrăbit cu desăvîrșire, cade grămadă la pămînt...

La arie.

Moș Runcu zbate cu zor păiușul din arie, întorcîndu-l și pe o parte și pe alta, ca să-prăjască soarele..., iar nora-sa ostenită, cu un aer de suferință și de mare grijă pe față, îndeamnă pe Bălan să-și strîngă și desfacă funia la stejar. Dăduse afară cite-va rînduri de pae și acum nu rămăsese pe arie de cît boabele galbene-aurii, amestecate cu un strat gros de

spice și pleavă... Cîte-va roate, și apoi grîul îi bun de dat la lopată...

Prins în treabă, uncheș Runcu, nu băgă de seamă că încă de mult Bălan virise botul în pae, moșmăind după grăunțe, iar nora-sa nicăiri...

Năcăjit foc de atîta zăbavă, dă o furcă lui Bălan, de-l pune iar pe arie, iar nurorii o chiuitură...

Calul, răzbit, începe iar a stropși păiușul în picioare, dar nora nu-l răspunde... O măi strigă odată, dar în loc de răspuns aude un țipăt ce vine din dosul clăilor cu paie...

Un fior îi străbate tot corpul... Alb ca și podoaba de păr a capului său vechiu, se

îndreaptă tremurînd spre șirele cu snopi... Cu cît s'apropie, cu atît aude mai bine plînsul de copil.

Pricepu tot...

Alergă în grabă la o arie vecină și aduse o femeie bătrînă, căreia îi făcu chip să se ducă după stoguri; iar el dădu zor de strîns grîul nevînturat la stejar, unde-l înveli cu o căpiță de pae...

Cînd eși cu Bălan din arie, bătrîna îi puse în brațe un voinic nepoțel, înfășat într'o catrință.

Moș Runcu îl privi o clipă și apoi, cu ochii înrouați, îl ridică în sus și zise:

— Să trăiască!

CRONICĂ ȘI NOTIȚE.

Asociațiunea. «Voința Națională» din București în No. dela ¹¹/₂₄ Martie sub titlul «Știri culturale de peste munți», scrie următoarele:

«La Asociația transilvană, unica societate culturală cu baze mai largi a Romînilor de peste munți, a produs o deosebită bucurie terminarea *Enciclopediei Romîne*. Începută pe la 1895 lucrarea asta a eșit în 25 fascicole, avînd colaboratori din toate părțile locuite de Romîni și cuprinzînd cîte-va miș de articole de interes general și mai ales privitoare la poporul romînesc. Este adevărat că în majoritatea acestor articole se resimte graba cu care au fost redactate. Multe au fost traduse, într'o limbă prea puțin curentă, din enciclopedii germane și maghiare. Se observă în special lipsuri mari în partea literară și cea istorică a publicațiunei, — lipsuri provenite din faptul că o seamă din cei mai competenți publiciști romîni au evitat a-și da concursul la întocmirea *Enciclopediei sibiene*. Nu mai puțin adevărat este că un șir de biografii de bărbați mari sau obscuri ai neamului sînt tendențios expuse, unele chiar cu alușii politice absolut nepermise într'o carte al cărei fond trebuie să rămînă tot-deauna serios și obiectiv. Dar totuși lucrarea își are părțile ei bune, în tendința de a vulgarisa științele diferite și de a servi ca izvor de informație în chestiuni culturale.

În legătură cu asta ne vine o altă știre din Sibiiu. Secretarul Asociației, — factorul determinant în activitatea numitei societăți — și-a dat demisia încă de astă-vară. Locul său e dispus să-l ocupe un tînăr și valoros filolog romîn, d-l dr. Sextil Pușcariu. În jurul d-lui Pușcariu s'au grupat toate elementele tinere din Ardeal și cu drept cuvînt, de oare-ce d-sa este autorul unor mult apreciate lucrări de filologie romanică, bun cunoscător al limbei și literaturii romîne și este cel mai indicat pentru postul, al cărui titular este în acelaș timp și redactorul revistei «Transilvania», organul societății. Actualmente d-l Pușcariu prepară la Viena docența pentru universitatea de acolo, cu toate astea însă e dispus a veni la Sibiiu și a se pune în fruntea mișcării culturale mai nouă. Aflăm însă că la alegerea de secretar se fac greutăți de ordin local și ast-fel «Asociația» poate să fie lipsită de o forță atît de viguroasă».

* * *

Reproducem cele de mai sus pentru a atrage asupra lor luarea aminte a celor interesați.

* * *

Un nou bursier al societății pentru crearea unui fond de teatru romîn. Talentatul nostru colaborator *G. Stoica* a obținut dela numita Societate o bursă pentru a se înscrie la conservatorul de declamație din București. Felicităm cu căldură pe membrii comitetului central pentru fericita alegere.

* * *

Anunțăm cu deosebită plăcere cetitorilor noștri, prețioasa colaborarea la revista noastră a distinsului nostru nuvelist și poet d-l *Duiliu Zamfirescu* și a d-lui *I. A. Basarabescu* valorosul scriitor despre volumul căruia am luat deja notă la «Foi răzlete». Mulțămim și pe această cale distinșilor noștri bărbați, pentru dragostea cu care sprijinesc cauza noastră.

CĂRȚI ȘI REVISTE.

Ovidiu, prima revistă Dobrogeană, sub direcția dlui *P. Vulcan*. An. III. Nr. 12 dela 1 Februarie. Un sumar bogat, variat și interesant. Apare în *Constanța*.

Romînia Musicală, Nr. 3—4 revistă artistică-literară sub direcția dlui *C. M. Cordoneanu*. Apare în București, Str. Olteni Nr. 46.

POȘTA REDACȚIEI.

Din lipsă de spațiu, răspunsurile vor urma numai în numărul viitor.

APARE:	ABONAMENTUL:
La 1 și 15 a fie-cărei luni, stil v.	Pe 1 an 12 cor., pe jumătate de an 6 cor.
Prețul unui exemplar 50 bani. În Romînia 65 bani.	Pentru străinătate 1 an 16 franci

Redacția :
IV., STR. ZÖLDFÄ, 7. Administrația :
VI., Str. Vörösmarty 60/a.

Tipografia «Poporul Romîn», Budapesta, strada Vörösmarty 60/a.